

Internet a könyvtárban – könyvtár az Interneten

A könyvtárak és könyvtárosok változó szerepe

A 20. század vége felé egyre sűrűbben emlegetik az információs társadalmat. Az egyre erőteljesebbé váló elektronizáció révén a hagyományos információ-típusok – a szöveg, a kép és a hang is – számítógéppel feldolgozhatóvá válnak. Ez a folyamat komoly kihívást jelent a könyvtárak évezredes intézményei számára. Hagyományosan konzervatív intézményeinknek, de magának a könyvtáros szakmának is újra kell gondolnia szerepét, feladatait és helyét ebben a gyorsan változó informatizált világban.

Számítógép a könyvtárban

A kezdetben, amely a hetvenes, nyolcvanas éveket jelentette, a számítástechnika „szelíd” szolgálóként, a hagyományos munkák segítőjeként jelent csak meg a könyvtárakban is. A különböző adatfeldolgozásokban, a katalógusok készítésében az írógépet felváltotta a számítógép. A számítógépen készített és így kinyomtatott katalóguscéduláktól már csak egy lépés volt, hogy az elektronikus katalóguscédulákat adatbázisba, elektronikus katalógusokba szervezzék, amelyek a hagyományos cédulakatalógusokhoz képest sokkal hatékonyabb és gyorsabb információ-visszakeresést biztosítottak. Ma már jó néhány hazai könyvtárban hiába keresnénk az elmúlt év gyarapításait a cédulakatalógusokban, a tájékoztató könyvtárosok már udvariasan a nyilvános terminálokhoz vezetik a tapasztalatlan olvasót. A hazai könyvtárautomatizálás igazi hulláma a nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején indult meg. A katalógusok mellett megjelent a számítógép a bibliográfiák készítésénél is. A nyomtatott bibliográfiákat, indexelő folyóiratokat egyre inkább számítógépes szakadatbázisok váltották fel. Magyarországon még a kisebb könyvtárakba is eljuthat már CD-ROM-on például a jól ismert Magyar Nemzeti Bibliográfia vagy a magyar sajtóadatbázis, a PRESSDOK.

A bibliográfiai adatbázisok mellett azonban az elektronikus hordozókon már olyan teljes szöveges adatbázisok is megjelentek, mint a Népszabadság és a Magyar Hírlap sajtó CD-k, a Biblia elektronikus változata vagy az idén tavasszal megjelent Verstár, amely 17 klasszikus magyar költő összes versét tartalmazza.

Internet a könyvtárban

A számítógéppel segített könyvtári munka és az elektronizált információs források után azonban az igazi „nagy durranást” a 90-es évek elején tömegesen

elterjedő Internet jelentette. Magyarországon a hálózati kultúra már az Internet megjelenése előtt sem volt ismeretlen. Az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programnak (IIF, majd 1996-tól NIIF) köszönhetően a hazai közgyűjteményi szféra már 1989-től megismerkedhetett az ELLA országos elektronikus levelező rendszerrel, egyre több hazai és külföldi számítógépes katalógus és szakadatbázis vált távolról, online is elérhetővé az akkor elterjedt X.25-ös hálózaton. Az 1991-ben megjelent Internet ehhez képest már csak eszközökben jelentett újat.

Az egymással összekötött számítógépek világhálózata, az Internet, igazán a 90-es évek elején indult hódító útjára, noha a technológiát még a hatvanas években fejlesztették ki az amerikai Védelmi Minisztérium megbízásából (ARPANET). A 90-es évek elejére az Internet és szolgáltatásai egyre ismertebbé váltak az ún. akadémiai világban, amely az akadémiai kutatóintézeteken és a felsőoktatáson kívül a közgyűjteményi szférát is jelentette.

Az Internet és az elektronizáció ígéretes fejlődésével egyidőben azonban kedvezőtlen jelenségek is kezdtek mutatkozni, amelyek negatívan hatottak a könyvtárakra. A folyóiratok számának dinamikus növekedésével együtt, sajnos, ugyancsak dinamikusan nőtt azok előfizetési díja is. Nemkülönböztetve növekedett a könyvek, egyéb monográfiák ára. Ugyanakkor, ezzel egyidőben – és nemcsak hazai könyvtáraknál – stagnált vagy csökkent a könyvtárak költségvetése. Ha ehhez a tendenciához még hozzátesszük a Magyarországon a rendszerváltás után erőteljesen növekvő inflációt és a forint most már rendszeres leértékelését, akkor ebből az következik, hogy a könyvtárak egyre nehezebben tudtak megfelelni az állománygyarapítási céljaiknak, elképzeléseiknek is. Azt már csak mellékesen jegyzem meg, hogy ugyancsak egészségtelenül hatott a könyvtárak pénztárcájára az informatikai beruházások növekvő aránya és az elektronikus információhordozók, a CD-ROM adatbázisok és kiadványok megjelenése.

A fentiekből az következik, hogy a könyvtárak egyre kevésbé tudnak megfelelni a hagyományos állománygyarapítási célkitűzéseiknek, az erőforrás-megosztás nemcsak mind jobban lehetővé vált az új technikák segítségével, de egyre inkább kényszer is. Szinte közhely már, de a hazai könyvtáros köztudatban mégsem eléggé elfogadott kijelentés, hogy a megőrző, archiváló könyvtárnak egyre inkább át kell alakulnia közvetítő, szolgáltató könyvtárrá. Ehhez az Internet és az informatika igen hatékony segítséget tud nyújtani.

A számítógépes katalógusok egyre nagyobb számban elérhetővé váltak és válnak az Interneten. Magyarországon is az online katalógusok, az ún. OPAC-ok száma meghaladja a 40-et. Ezek között a Nemzeti Könyvtár online katalógusán kívül a nagy egyetemi könyvtárak (pl. BKE, BME, ELTE, JATE, KLTE, Miskolci Egyetem), jónéhány szakkönyvtár (pl. OMGK, OMIKK, OPKM), de már megyei könyvtárak OPAC-jai is megtalálhatók. Az online katalógusok segítségével megtakaríthatók az egyre drágább utazási költségek, és már a legtávolabbi kisvárosból is lekérdezhetőek a messzi könyvtárak katalógusai, előzetesen tájékozódni lehet az állományban, könnyebben meg lehet találni egy-egy könyv lelőhelyét. Idén áprilisban indult meg üzemszerűen egy olyan világszínvonalú hazai szolgáltatás, amelynek segítségével az Internet felhasználók egy kereső űrlap kitöltésével egyszerre kereshetnek 9 nagy könyvtár online kataló-

gusában. A Közelkat-nak nevezett rendszert az IIF projektje indította és a budapesti egyetemek TEMPUS projektje fejlesztette végleges formára. A tervek között szerepel és az online katalógusok fontos velejárója lenne egy elektronikus könyvtárközi rendszer kidolgozása is. Ezen a téren azonban még komoly lemaradásaink vannak.

Az online katalógusok mellett a könyvtári munkát segítik a kiadói adatbázisok. A kiadók és könyvterjesztők nálunk is kezdik felismerni az Internet jelentőségét munkájukban, ezért a számtalan nagy külföldi kiadói katalógus mellett (Springer, Elsevier, Blackwells), már néhány hazai kiadó is megtalálható a hálózaton (pl. AULA, BME). Ugyancsak nagy segítséget nyújthat a beszerző könyvtárosoknak a Tipotext Kft INDEX adatbázisa, amely egyrészt a hazai forgalomban lévő könyvek, másrészt a könyvkiadók és könyvterjesztők jól kereshető adatbázisát tartalmazza.

A könyvkatalógusok mellett szép számmal találhatunk már a hálózaton folyóiratcikkeket is tartalmazó bibliográfiai szakadatbázisokat. Mivel Magyarországon nem igazán alakult ki ilyen adatbázisokat előállító információs ipar, ezért ezt a tevékenységet a bibliográfia-készítés tapasztalatait felhasználó könyvtárak vállalták magukra. Nem régóta vált így lekérdezhetővé például az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) közismert pedagógiai adatbázisa, de találhatunk hazai szakadatbázist a közgazdaságtudomány vagy a mezőgazdaság területén is.

A külföldi folyóiratokkal már sajnos egy kissé más a helyzet. Egyrészt az ezekben megjelent különböző szakirodalom profi CD-ROM vagy online adatbázisokban érhető el. Másrészt viszont ezek már legtöbb esetben borsos áron beszerezhető, előfizethető információs termékek. Kisebb arányú felhasználás esetén inkább az ezen adatbázisokat előfizető nagy könyvtárak információs szolgáltatásaihoz érdemes fordulni.

A folyóiratok előfizetési költségeinek növekedése egy új típusú információs eszközt is életre hívott, a tartalomjegyzék adatbázisokat. Ezekben a szolgáltatásokban, amelyeket részint maguk a nagy folyóirat-kiadók, részint könyvtárak készítenek, komolyabb bibliográfiai feltárás igénye nélkül a folyóiratok teljes tartalomjegyzéke található és kereshető. Az előző esetben az is gyakran előfordul, hogy adott folyóirat tartalomjegyzéke már annak megjelenése előtt is nyilvánosságra kerül ezekben az adatbázisokban. Az ilyen külföldi szolgáltatások esetén azonban gyakran felmerülő probléma az eredeti dokumentum beszerzése. Magyarországon a BME-n egy nemzetközi cég által – SWETS – telepítettek egy adatbázist, és az ebben megtalált folyóiratcikk beszerzését a cég magára vállalta. A meglehetősen borsos egységár azonban jelentősen csökkenthető. Ti. a hazai fejlesztők integrálták a szolgáltatásba az OSZK Nemzetközi Periodika adatbázisát, amely a magyar könyvtárakban található külföldi folyóiratok leltérek adatbázisa. Amennyiben az adott külföldi folyóirat megtalálható valamelyik hazai könyvtárban, abból a kért folyóiratcikk lényegesen olcsóbban és esetleg gyorsabban beszerezhető. Sajnos, hasonló, jól kiépített hazai tartalomjegyzék szolgáltatásról nincs tudomásom. Jó példaként említhető viszont, hogy a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtáraiban már 3 éve építenek egy hasonló kísérleti szolgáltatást a magyar közgazdasági irodalom legfontosabb folyóirataiból.

Elektronikus publikálás, elektronikus könyvtárak

Az Internet azonban más, a könyvtárak, könyvtárosok életét jobban felkavaró újdonsággal is szolgált, mint az elektronikus, távolról lekérdezhető könyvtári katalógusok és bibliográfiai szakadatbázisok. Mindkét tájékoztató, információforrás jellemzője, hogy nyomtatott dokumentumokról tudósít, csak másodlagos információkat tartalmaz, amely az eredeti dokumentum nélkül az esetek többségében nem elégíti ki az olvasó információs igényét. Márpedig például egy tengerentúli könyvtári katalógusban talált, akár a legérdekesítőbb könyvről szóló elektronikus rekord is inkább csak bosszantja az olvasót, ha édeskevés reménye van az eredeti könyv megszerzésére. Ezzel szemben az Internet már nemcsak másodlagos információkat, hanem elektronikus formában meglévő teljes dokumentumokat is tartalmaz, sőt egyre inkább ez a jellemző erre a virtuális világra.

A külföldi szakirodalomban már nem ismeretlen az „elektronikus publikálás” fogalma, amellyel Magyarországon még csak most ismerkedünk. Ezen nemcsak a CD-ROM-on megjelent esetleg teljes szöveges dokumentumokat értjük (pl. az első ilyen hazai CD kiadvány történetesen éppen a Biblia volt), hanem a hálózaton megtalálható és az esetek egy részében csak itt megjelenő, teljes terjedelmében meglévő szöveges, képi, esetleg hangzó anyagokat is. A nyomtatott kiadás költségeinek minden határon túli emelkedése egyre több szakirodalmi vagy szépirodalmi művet akadályoz meg abban, hogy egyáltalán papíron megjelenhessen, vagy ha mégis, akkor a szükségesnél csak jóval kisebb példányszámokban. Ezeknek a műveknek, amelyeket elsődleges elektronikus dokumentumoknak nevezhetünk, kizárólagos lelőhelye a hálózaton található valamelyik számítógép merevlemeze. Persze egyre nagyobb arányban találhatóak meg hasonló elektronikus formában a korábban már hagyományos formában megjelent művek is, legyen szó akár az aznapi sajtóról vagy éppen egy antik filozófus teljes könyvéről.

A könyvtárak, könyvtárosok megújult feladata azonban ott kezdődik, hogy ezeket az elektronikus dokumentumokat is illik valamilyen formában összegyűjteni, feldolgozni, különben elvesznek a hálózat egyre jobban növekvő elektronikus dzsungelében. Erre a kihívásra válaszul jöttek létre az ún. elektronikus könyvtárak. Angol nyelven a klasszikus szépirodalom egyre nagyobb hányada teljes szöveggel megtalálható már távoli számítógépeken, Arisztotelésztől, Szophoklészstől kezdve Shakespeare-en át Sir Conan Doyle-ig. Az elektronikus kiadás még meglehetősen tisztázatlan jogi körülmények között található, ezért ezek a könyvtárak, amelyek szigorú szerzői jogi szempontból kiadóknak is tekinthetők, meglehetősen óvatosan bánhatnak csak a friss, mai irodalommal.

A külföldi példák nyomán Magyarországon már 1994-ben elkezdődött egy Magyar Elektronikus Könyvtár kialakítása. A lényegében társadalmi szerveződésű kezdeményezés alap gondolata az volt, hogy összegyűjtse és a hálózaton rendszerezetten szolgáltatssa azokat az elektronikus dokumentumokat, amelyeket általában a könyvtárak gyűjteni szoktak, és amelyeknek terjesztése nem tilos. A kezdeményezés a mai napig önkéntes, és lelkes segítők, könyvtárosok, informatikusok, egyetemi hallgatók, oktatók és mások munkája révén épül és szépül. A több, mint 1500 elektronikus dokumentumban nemcsak a klasszikus magyar

költők teljes versgyűjteménye, a közoktatásban előírt és ajánlott elbeszélések és teljes regények, hanem szakcikkek, tanulmányok, szakkönyvek is találhatóak. Örvendetes, hogy néhány kiadó is (többek között az Interpopulart, az Arcanum, a Széphalom), felismerve egy elektronikus könyvtár jelentőségét, kész kiadói példányokkal támogatja a MEK gyűjteményét.

A MEK „melléktevékenységként” bizonyos regisztrációs feladatokat is ellát. A hazai online könyvtári katalógusok és elektronikus levelezési listák mellett (ezekről majd később még ejtünk néhány szót), egy külön, ún. virtuális könyvtárban gyűjti tematikusan a magyar elektronikus folyóiratok Internet címeit is. Ez az új dokumentumtípus egyre elterjedtebbé válik a világhálón, és nemcsak már létező nyomtatott periodikák online verziói, hanem eredeti, csak elektronikus formában megjelenő online folyóiratok értendők alatta. Magyarországon nagyjából az elmúlt év óta örvendetesen szaporodnak az ilyen online kiadványok, az országos és a vidéki sajtótermékek mellett egyetemi és tudományos folyóiratok, irodalmi és egyéb társadalomtudományi periodikák olvashatóak teljes vagy részleges tartalommal elektronikusan is.

Kommunikáció a Neten

A hálózat azonban nemcsak az eddig ismertetett módon hatott jelentősen a könyvtárak, könyvtárosok életére. Az Internet másik fő, szinte forradalmi hatása az egyéni és csoportos kommunikációs lehetőségekben rejlik. Az elektronikus levelezés, az e-mail a könyvtár legkülönbözőbb területein biztosít gyors és olcsó kommunikációt. Nemcsak a tájékoztató könyvtárosok tudnak így segítséget kérni fogósabb kérdésben más, távoli könyvtárakban lévő kollégáiktól, de a folyóiratosok hiányzó és fölös példányokat keresnek és ajánlanak fel, a nemzetközi cserében lévő lehetséges előnyöket nem is említve. Az egyes, személytől személyig való levélküldés mellett az ún. levelezési listák egyszerre több, adott érdeklődési csoportok alapján szerveződő szakember közös levelezését is biztosítják. Ezek az elektronikus fórumok folyamatos és gyors tapasztalatcserét, segítségkérést, tájékozódást tesznek lehetővé. Magyarországon az egyik legelső és talán a mai napig legnépszerűbb levelező lista a könyvtárosok számára 1991-ben létrehozott KATALIST. Azóta azonban hasonló levelező fórumok jöttek létre a különböző könyvtári rendszerekre (ALEPH, TINLIB, TEXTLIB), de az érdekesség kedvéért megemlítendő, hogy létezik már lista a számítástechnikus és a matematikus középiskolai tanárok számára is (TANFORUM, MATEK).

Összefoglalás

Az eddigiekből látszik, hogy az informatika és a számítástechnika alapvetően megváltoztatja a könyvtárak és a könyvtárosok életét. Az információs társadalomban a foglalkoztatottak egyre nagyobb aránya dolgozik információfeldolgozás, szolgáltatás területén. A könyvtáraknak meg kell találniuk a helyüket ebben az informatizált környezetben. Bizonyos, hagyományosan könyvtári szolgáltatásokat üzleti vállalkozások vettek át, más, új feladatokat viszont a könyv-

táraknak kell felvállalniuk. Ezekben az években fog eldőlni, hogy a könyvtárak és a könyvtárosok a társadalom periferiájára fognak-e csúszni, lemaradva a modern információs technológiák alkalmazásában, vagy adaptálva az új eszközöket, ismereteket, magasabb helyre kerülnek a társadalmi munkamegosztás értékrendjében.

Moldován István

Gondolatok a könyvtárról a Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára átadása kapcsán

A fenti eseményre 1997. november 24-én került sor Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter rövid avató beszédével, valamint a múzeumvezetés és az építők megkönnyebbülésével, hogy a legalább hat éve tartó könyvtári rekonstrukciót – a Nemzeti Múzeum felújításának részeként – befejezettek nyilváníthatják. A kiviteli hiányosságok felszámolása még folyamatban van, akárcsak a meglévő könyvtári berendezések használhatóvá tétele (olvasói ruhatár és mosdók) vagy a még hiányzó bútorok beállítása (székek, asztalok a katalógus használatához) és nem utolsó sorban a könyvtárhoz vezető lépcsőházi folyosó lomtalanítása és takarítása.

A Széchényi Ferenc emlékérmek átadásával összekötött rendezvényről a napilapokból értesülő érdeklődő pontatlan adatokat, elírásokat olvashatott. Ezt, sajnos, a közzétett írásos tájékoztató is segítette, de hozzájárult az adatok szabad kezelése is. Itt csak néhány, a könyvtárat érintő kiigazítást és véleményt fogalmaznék meg.

Az intézmény neve: Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára, amely az MNM 1951-ben alakult Régészeti Szakkönyvtárából, a volt Központi Múzeumi Igazgatóság Restaurátor Szakkönyvtárából és az MNM-mel összevont, 1957-ben alapított Legújabbkori Történeti Múzeum Könyvtárából jött létre. Minősítése: korlátozottan nyilvános szakkönyvtár, amely a régészet mellett főgyűjtőkörben gyarapítja a történeti, muzeológiai és restaurátor szakmunkákat. A főmérnöktől és a könyvtárat vezető régésztől eltérően, könyvtárosként nem tartom egyértelműen sikeresnek a felújítás szempontjait és eredményét. A megnyitóra készült bemutatkozó anyagban ezt olvashatjuk: „A Széchényi Könyvtár volt területe olyan értékes könyvtári berendezéssel kialakított teremsor volt, amely a rekonstrukció menetében természetesen jelölte ki a múzeum könyvtárának végleges helyét. A részben galériás fa anyagú szekrénysorokkal beépített helyiségek, a részben többszintes fémszerkezetű beépítésű raktárak a műemlék épületnek már önmagában is védendő berendezését jelentették, amelynek felújításával messzemenően figyelembe vettük a műemléki értékek megtartását, megóvását és a rejtőzködő értékek felszínre hozását.”

Az 1846-ra felépült múzeumi palota épületét Pollack Mihály tervezte, berendezése fokozatosan, több lépcsőben készült, helyiségei sokáig alig, vagy egyálta-

lán nem voltak bebútorozva. A Széchényi emlékszoba egy országos gyűjtés eredményeként 1859–60-ra készült el. Azt a raktári részt, ahol ma a régészeti szakkönyvtári anyag többsége és a restaurátor szakkönyvtár gyűjteménye nyert elhelyezést (ez volt az OSZK idejében az „A” raktár), 1896-ban a könyvtárosok munkatermévé rendezték be a katalógusokkal, a levéltári és kézirattári olvasóval és a kézikönyvtárral. Ezzel egyidőben az addig irodahelyiségnek használt terem (ez volt az OSZK referenzhelyisége, ma kézikönyvtári olvasó és munkaszoba) hírlaptári olvasónak alakították ki. Az első vaspolcos raktárat a század elején hozták létre, ezt a 20-as 30-as években folytatták, és az 50-es évekre építettek át ilymódon minden lehetséges helyet raktári célra. Tévedés tehát azt állítani, netán érvként használni, hogy ez ma modern, és hogy XX. századi raktározási rendszer. Mára csak egyetlen erénye maradt: használatához nem kell létra.

Nehezen védhető az a döntés, melynek során a „védendő berendezés” és a „műemléki érték” szempontjai mások voltak, ha a könyvtárról, s mások, amikor a fegyver- és fényképgyűjteményről volt szó. Az említett gyűjtemények szintén volt OSZK-terekben és raktárakban nyertek elhelyezést, de részben kétszintes raktári átalakítással, illetve teljesen felújított és igény szerinti kialakítással. Mert mitől korszerű az a múzeumi könyvraktár, amelynek drótozott és hiányos emeleti korlátait – bár 1996. áprilisa óta használjuk – csak a miniszteri látogatás előtti napokban, és csak részben javították meg? Még a csigas rendszerű teherfelvonóját sem pótolták, a három szinten föl-le és a raktárak között átjárva kézben visszük a könyveket. Szintjeinek padlózata hol porló cementlap, hol hajló deszkapalló vagy repedt drótüveglap, helyenként üvegtéglá.

Korszerűnek ma az a könyvraktár nevezhető, ahol tömörített polcrendszerek vannak légkondicionáló berendezéssel és megfelelő páratartalommal, teherlifttel. A Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára – egy rekonstrukció után – úgy menti a menthetőt, hogy lecsavarja a fűtőtestet, behajtja az ablaktáblákat, kikapcsolja a világítást, ahol nincs munkahely. Azért is tiltakoztunk a raktári munkahelyek kialakítása ellen, mert a méltatlan körülmények mellett az állományvédelem és az egészséges munkakörülmények kritériumainak sem felelnek meg.

A könyvtárosok egy része – az OSZK idején a szakkatalógus céljára és egyidejűleg munkahelyként is használt – folyosó ablakainál kapott elhelyezést, mások az olvasóteremben, a kézikönyvtári helyiségben és a raktárban. A könyvtárvezető szobáját egy íves mennyezetű szoba leválasztásával alakították ki, amely csak a könyvraktáron keresztül közelíthető meg. A raktárakat és a munkahelyeket illetően, sajnos, konzerválták az OSZK szinte kiköltözés előtti állapotait. Néhány évtized után mi is elérhetjük azt.

A katalógus-folyosó (a remélhetőleg már csak átmeneti hiányosságaival), az olvasóterem és a ma kézikönyvtárnak berendezett szoba azonban maradandóan és méltó módon őrzi azt az értéket, amit érdemes volt megtartani. Az olvasóterem és a kézikönyvtár csigalépcsői felújítottak, galériás beépített polcrendszere átfestett, központi világítása: a kristálycsillár és a két, olvasótermi karos csillár a belső tér szép elemei.

Nem tudom, mikor határozták el a három könyvtári egység összevonását. Személyes adatom arról van, hogy 1992 második felére már terveztük az olvasótermi

periodikák elhelyezését mint egy perspektivikusan egy könyvtárként működő egység egyik elemét. A több évig tartó építés-átadás-költözés-bontás-építés-átadás-költözés mára szinte reprodukálhatatlan folyamata végén a végső összeköltözés, 1996 nyara után, a teljes állománnyal át kellett élnünk még egy hónapokig tartó építő-átalakító periódust az ünnepélyes megnyitóig.

A jelenlegi helyzet az, hogy közös vezetés alatt, de egymás mellett, korábbi ténykedéseiket folytatva működnek az egyes részek. Kivételt képez a közös pénzügy, mert a hozott beszerzési kereteket összevontan kezeli a könyvtárvezető. Nincs működési szabályzata az egyesített könyvtárnak, nem történt egyeztetés a munkakörök, a leltározási és egyéb feldolgozási rendszerek, a kölcsönzési nyilvántartások egységesítésére, összehangolására; mindez a számítógépes feldolgozás idejére halasztódott. Erre viszont nincs felkészülés, nincs döntés a használandó programról, és mindössze két gépünk van, de ezek sem könyvtári célra használatosak. (Vö. Rónai Iván és Skaliczki Judit írásával: 3K, 1997. szeptember.)

Falak, a „beépített mikroelektronikai rendszerrel” és falak a továbblépés útjában. Nem is tudja (lőcsei), hogy a Magyar Nemzet 1997. november 25-i számában a könyvtárról szóló cikke utolsó mondatával: „most már csak a nevezetes gyűjtemény számítógépes feldolgozására várnak”, milyen jól jellemezte a helyzetet. Meddig és mire?

Stockné Horváth Mária

Hitelrontás

Tizenhét éve vagyok a szanyi Mezőgépipari Kft üzletkötője a könyvtári bútorok területén. Azóta igyekszem folyamatosan figyelemmel kísérni a konkurenciát, mind termékeik minőségét, mind áraikat. Ez nem volt nehéz a nyolcvanas évek végéig, hiszen az országban csak néhány vállalat foglalkozott ezzel a speciális szakterülettel. Ma azonban mindenki mindenre vállalkozik, és ha eléggé alacsonyan tudja tartani az árait, akkor nyerő helyzetben van (legalábbis egy ideig), hiszen a versenyeztetéseknél többnyire az ár a döntő.

A szanyi Mezőgépipari Kft, illetve jogelődjei a hatvanas években kezdtek foglalkozni könyvtári bútorok gyártásával. Első termékük a Merabona bútorcsalád volt, melyet a mai napig is gyártanak. Szükség is van erre, hiszen aki évtizedekkel ezelőtt ezzel a termékkel rendezte be a könyvtárát, s rákényszerül a bővítésre, az szeretné a már elkezdett típussal folytatni, hiszen általában nincs is pénz az egész berendezés cseréjére, új típusra. A Merabona könyvvállványok főbb jellemzői: a négyzetes zártszelvényből készített lábszerkezeten síneken csúsztatható polctartó konzolok teszik lehetővé a polcosztás változtathatóságát. A polcok általában bútorlapból készülnek, hátsó élükön merevítéssel, mely részben a terhelés következtében fellépő alakváltozást (lehajlást), részben a könyvek hátracsúszását, lepotyogását hivatott megakadályozni.

*

Meglepően alacsony áraival nyerte el egy könyvtár beruházásának lehetőségét az Almus Pater Taneszköz- és Intézményellátó Kft, mely Merabona bútort kínál jóval olcsóbban (kb. 45%-kal) a szanyi árnál. Mivel csak akkor érdemes foglalkozni valamivel, ha az hasznot hoz, ez azt jelentette, hogy az előállítási költségük nem lehet több, mint az általunk ajánlott ár 50%-a, de valószínű, hogy annál is kevesebb. Ismerve a nyersanyagárakat, ezt csak valami varázslattal lehet elérni.

Láttam a varázslatot! Abban a könyvtárban volt dolgom, ahova az Almus Pater Kft szállította Merabona néven a bútorait. A lábszerkezeten nincsenek síneken mozgatható konzolok, csak fixen hegesztett konzolok – következésképpen nem változtatható a polcmagasság, -sűrűség. A bútorlapból készült polcok három oldalukon vannak élszegve. A hátsó merevítés hiányzik. Mármost – a birtokbavétel után egy-két héttel – bőséggel vannak a teher alatt szép ívesre hajlott polcok. Láttam félredobva egy darabjaira esett könyvkocsit. Aki csinálta, annak fogalma sem volt arról, hogy ha azt megrakják könyvvel, akkor mekkora terhelés lesz a csavarkötéseken, kerekeken.

Jó terméknél is előfordulhat rejtett hiba, ami hosszú évek után derül ki. De ez újonnan is szemmel láthatóan silány. Nem biztos, hogy amikor dönteni kell, csak arra kell odafigyelni, hogy melyik az olcsóbb. Azt is meg kellene nézni, hogy miért olcsóbb. Ha utólag kezdik el javítgatni, valószínűleg drágább lesz a drágánál is.

Cavalloni Gyöngyi

Eredményes pályázat az Országos Széchényi Könyvtárban

December 12-én hirdettek eredményt az Országos Széchényi Könyvtár új, integrált számítógépes rendszerére kiírt pályázaton. A nemzetközi pályázatot – amelyhez a fedezetet a Művelődési és Közoktatási Minisztérium biztosította – egy, a pályázatok lebonyolítására szakosodott cég, az *Intertrade Kft.* szervezte meg. A technikai értékelést – külső szakértők bevonásával – rendkívül rövid idő alatt valósították meg az OSZK munkatársai, hiszen a szerződés aláírására még az év vége előtt sor került.

A pályázati dokumentumokat kilenc cég vásárolta meg, ezek közül végül hárman nyújtottak be érvényes ajánlatot. A végső értékelés, a technikai és a pénzügyi-garanciális jellemzők együttes mérlegelése alapján az OSZK az *Intersoft* ajánlatát választotta, amely lényegében a belga *Elias* cég *AMICUS* szoftverére épül. Ezt a szoftvert használja a kanadai nemzeti könyvtár, s a közelmúltban ugyanezt a szoftvert vásárolta meg a brit nemzeti könyvtár is.

Hegedűs Péter